

3. Suhomlinsky, V. O. (1977). *Birth of a citizen*. [Births of citizen]. Kyiv.

4. Suhomlinsky, V. O. (1977). *One hundred tips for the teacher*. [One hundred advices to the teacher]. Kyiv.

5. Suhomlinsky, V. O. (1977). *Development of Individual Abilities and Students' Tendencies*. [Developing individual flairs and inclinations of students]. Kyiv.

6. Suhomlinsky, V. O. (1969). *Mighty educator: from V. O. Sukhomlynsky's speech at the Republican Meeting on Literature for Children*. [The Mighty educator: from the performance of V. O. Suhomlinsky on the Republican conference on questions literature for children]. Kyiv.

7. Suhomlinsky, V. O. (1977). *I give my heart to the children*. [Give Heart to the children]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЄЛДІНОВА Світлана Миколаївна –

кандидат філологічних наук, доцент кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми природоохоронного виховання молодших школярів, роль казки у природоохоронному вихованні учнів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ELDINOVA Svetlana Mykolaivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Department of Methodologies of Preschool and Primary Education.

Circle of scientific interests: problems of nature protection education of junior schoolchildren, role of fairy-tale in nature protection education of students.

Дата надходження рукопису 11. 08. 2018 р.

Рецензент – д. п. н., професор О. С. Радул

УДК 378.016:811.161.2

ІЛІАДІ Олександр Іванович –

доктор філологічних наук, завідувач кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: alexandr.iliadi@gmail.com

ГРОМКО Тетяна Василівна –

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного Університету імені Володимира Винниченка
e-mail: tvhromko@i.ua

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ (курс «Українська мова за професійним спрямуванням»)

Постановка та обґрунтування проблеми. Симптоматичною для сучасного покоління фахівців є потреба постійного інформаційного обміну, збирання, оцінювання та класифікації як окремих фактів, так і потоків інформації. Це спосіб поведінки і загалом виживання в умовах інформаційного суспільства, де набуває нове зберігає свою цінність лише допоки воно становить інтерес для зацікавленої сторони, а інтереси часто занадто швидко змінюються, згасають і зникають. Інколи проблема відсутності інтересу до повідомлення полягає не стільки в ньому самому (воно може зберігати актуальність тривалий час), скільки у способі його репрезентації, тобто невмінні грамотно його озвучити, чітко позиціонувати головну думку, розставити логічні наголоси, відділивши першочергове від другорядного. А значить, для максимально продуктивного застосування інформації потрібен якісний апарат її представлення. Для сучасної ділової

людини таким апаратом є професійне логічно зважене мовлення, показником якого, окрім всього іншого, є вміння створювати монолози. Існує ще й зворотний (перцептивний) бік проблеми спілкування: фахівець у будь-якій галузі повинен оперативно сприймати будь-яку форму мовлення, схоплювати головну думку повідомлення, будувати діалоги, керувати системою мовленнєвих комунікацій у межах своєї компетенції.

Багато в чому якість способу повідомлення/сприйняття інформації залежить від влучності дібраного слова як носія контрольної важливих для комунікативної ситуації нюансів. Відповідно, шанси комунікантів на повноту розуміння одним одного збільшуються пропорційно розширенню діапазону індивідуального вокабулярія кожного з них: чим довший ряд синонімів, тим більше можливостей підібрати необхідний синонім. Отже, ми підійшли до того, що слово – один із інструментів

професійної діяльності будь-якої галузі. Багатство лексики як складової рівня культури мови і техніки мовлення значною мірою відбиває професійну майстерність, імідж та успіх професійної особистості. Оскільки мова – засіб саморозвитку й самовираження особистості, то її комунікативна культура створює враження про її інтелект, вихованість, які виявляються саме через мову. Таким чином, глибока мовна і мовленнєва культура є запорукою формування перманентно необхідних кожному навичок професійного спілкування, а тому проблема їх вироблення існуватиме, поки буде існувати професійне спілкування. Проте якщо для студентів філологічного факультету мовна компетентність – рід професійної діяльності, якому властиве теоретичне осмислення природи і механізму цієї компетентності, то для студентів інших спеціальностей вона є лише формою досягнення професійного успіху, для чого в ідеалі потрібна тільки практика. Цим і зумовлена специфіка мовної підготовки нефілологів (практичне спрямування), спроби аналізу якої завжди будуть актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід був застосований у працях Н. Кузьміної, Л. Петровської, А. Маркової, Л. Мітіної, Л. Олексєєвої та ін. Проблема формування компетентності висвітлювалася такими дослідниками, як В. Байденко, І. Зимня, У. Каннінг, Б. Креме, В. Куніцина, Г. Рот, Б. Рунде, В. Сейд, Б. Шпінат, Г. Шотмейер. Докладні, структурні характеристики компетентності неодноразово були в центрі уваги С. Гончарова, В. Куніцина, В. Первутинського [3]. Аналіз змісту компетентності, характеристики її складових представлено у дослідженнях вітчизняних науковців – О. Локшиної, О. Пометун, В. Свистун, В. Ягупова; сучасні тенденції розвитку змісту освіти у зарубіжних країнах були схарактеризовані О. Овчарук, Я. Кодлюк, К. Корсаком [4, с. 33]. Однак викликає подив, що в Україні відсутні серйозні спроби розв'язання питань професійної мовнокомунікативної компетенції філологічного спрямування.

Мета статті – висвітлити окремі аспекти проблеми формування професійної мовнокомунікативної компетенції у студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовна культура – це живодайний корінь культури розумової, усього розумового виховання, високої, справжньої інтелектуальності. Завдяки мові людині стають доступні найрізноманітніші джерела, що

живлять емоційну, інтелектуальну й вольову сферу її духовного життя. У мові відбивається ідейна спрямованість духовного життя людини, слово містить у собі невичерпні можливості для впливу на її світоглядну сферу [6, с. 319]. Практичне володіння правилами і нормами української літературної мови, мовна культура – необхідні складники мовної особистості посадових осіб, які створюють імідж органів державної влади і місцевого самоврядування. Мистецтво спілкуватися диктує якість результатів надання послуг населенню, адже практика доводить, що слово може не тільки спричинити функціональні зміни в організмі, але і буквально вбити людину. Для прогнозування можливості таких ситуацій та їх уникнення посадовець повинен мати поняття про культуру мовлення: вміти добирати мовностилістичні засоби і прийоми відповідно до умов і цілей спілкування, передаючи певний психокультурний контекст [7, с. 87]. Саме це є стрижнем, на який нанизуються професійні знання та вміння фахівця. Тому логічним є уведення до навчальних планів закладів вищої школи практичного курсу «Українська мова за професійним спрямуванням».

Будь-яка професійна діяльність потребує солідного набору певних мовнокомунікативних умінь. Ситуації, що виникають у професійному середовищі, характеризують за такими критеріями: місце і час виникнення ситуації; обставини, за яких виникла ситуація; соціальні і професійні ролі учасників; операції, які виконують учасники; канал комунікації (телефон, електронна пошта, публічний виступ, спілкування віч-на-віч тощо). З огляду на ці параметри, ситуації поділяють на загальні та специфічні [5, с. 7]. Обидва види ситуацій передбачають певні професійні мовнокомунікативні вміння, які відповідно поділяють на загальні і вузькоспеціальні. Так, типовою професійною ситуацією є налагодження контактів. У цій ситуації використовують загальні мовнокомунікативні вміння: відрекомендуватися, спілкуватися по телефону, писати листи різних типів, будувати діалог. До типових професійних ситуацій належать також засідання, ділові зустрічі, бізнес-ланчі, робочі дискусії, перемовини. Вони потребують умінь будувати діалог, полілог, виступати з доповіддю, обговорювати професійні теми, писати протокол засідання, готувати звіт про засідання тощо. Такі специфічні ситуації притаманні філологічному редагуванню, опанування якого можливе завдяки вивченню курсу «Українська мова за професійним спрямуванням».

Професійні мовнокомунікативні вміння особистості визначають її мовленнєву

поведінку, яку можна схарактеризувати як мовлення в конкретній ситуації. Саме вона відображає культурний і освітній рівень людини. Мовець повинен добирати мовні одиниці за стилем, складністю, типом інтонації, способом побудови речень, супроводженням мімікою і жестами. Наприклад, під час презентації необхідно оголосити назву презентації, пояснити підстави і причини її проведення, порівняти ідеї та ін. Тема презентації визначатиме добір певної лексики, а форма спілкування впливатиме на синтаксис мовлення.

Структура і співвідношення типів компетентностей:

Професійна комунікативна компетентність передбачає насамперед наявність ґрунтовних професійних знань, а також загальної гуманітарної культури людини, її вміння орієнтуватися в навколишньому світі, вміння і навичок спілкування. Тобто вона формується на основі комунікативної компетентності.

Комунікативна компетентність – сукупність знань про спілкування в різних умовах і з різними учасниками, а також уміння ефективно їх застосовувати в конкретному спілкуванні в ролі адресанта і адресата. Вона розвивається на основі усіх знань, досвіду користування не тільки рідною мовою, але й іншими, а самі мови у цьому процесі взаємно пов'язані та взаємодіють між собою.

Комунікативна компетентність визначається сумою таких якостей:

- комунікативними інтенціями (комунікативними намірами адресата);
- дотриманням комунікативних стратегій, що дають змогу досягти необхідного результату комунікації;
- знанням особистості співрозмовника;
- зворотним зв'язком у комунікації, що передбачає врахування психологічних особливостей адресата, його соціальних ролей;
- уміння долати психологічні «фільтри», розбивати психологічні «щити»;
- умінням володіти навичками декодування «мови тіла» співбесідника;
- чіткою орієнтацією в умовах та ситуації спілкування;
- орієнтацією на сам процес спілкування і здатністю його підтримувати;
- контролем власної мовленнєвої поведінки, емоцій тощо;
- навичками та уміннями завершувати комунікацію, виходити з неї, контролювати посткомунікативні ефекти та ін.

Мовна компетентність. Важливим складником компетентності є мовна компетентність. Мовна компетентність – це засвоєння, усвідомлення мовних норм, що історично склалися у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, та адекватне їх

застосування в будь-якій людській діяльності у процесі використання певної мови. Мовна компетентність – це інтегративне явище, що охоплює цілий ряд спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, настанов для успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування. Цей вид компетентності властивий високоосвіченій, культурній людині, сформованій особистості [1, с. 348].

Мовна компетентність складається з лексичної, граматичної, семантичної, фонологічної, орфографічної, орфоєпічної та пунктуаційної компетентностей. При цьому постає питання: які слова, граматичні структури та інтонами необхідні людині того чи іншого віку, професії тощо для забезпечення нормальної взаємодії мовою, яка вивчається. Далі типи компетентностей будуть характеризуватися відповідно до типів мовних норм, оволодіння якими дорівнює сформованості тієї чи тієї компетентності. Тобто співвідношення між мовною нормою і компетентністю має характер кореляції між рівнем теорії (норма) і рівнем практики (сформована компетентність).

Лексична компетентність полягає в набутті досвіду користування лексичними засобами сучасної української літературної мови. Вона передбачає широкий лексичний запас, у т. ч. термінологію, необхідну для професійного спілкування. Вибір лексичних елементів залежить від професійної галузі та комунікативної ситуації, у якій мовець бере участь. На жаль, в усному і писемному спілкуванні спостерігається стійка тенденція до надмірного й недоречного вживання іншомовних слів через недостатнє знання лексичного багатства рідної мови. Наприклад, замість зв'язки з *громадськістю* вживається *паблік рілейшенз*; *управління* підмінюється запозиченим з англійської мови словом *менеджмент*; *прозорість* міняють на *транспарентність*; *добірний* – на *елітний*; *голоування*, *голова засідання/секції* (на конференції) – на *модерація*, *модератор*; *сентенція* замість *вислів*; перший компонент сталого сполучення слів *запобіжні заходи* замінюється словом *превентивні*. Критерієм добору для вживання нових слів іншомовного походження має бути семантична і стилістична необхідність їхнього застосування. Так, наприклад, у фінансових документах, міжнародних угодах не слід уникати запозичених з інших мов слів *кредит*, *телефон*, *бюджет*, які потрапили до словника міжнародного спілкування, не мають українських відповідників. Їхнє використання зумовлене загальною тенденцією до застосування інтернаціональних лексичних одиниць.

Граматична компетенція – це знання граматичних ресурсів української мови (словотвірних одиниць, способів словотворення, морфологічних одиниць, категорій і форм, синтаксичних одиниць і категорій) і вміння ними користуватися, що необхідно для розуміння й створення текстів у різних сферах професійної діяльності.

Граматичні помилки у мовленні пов'язані з ненормативним утворенням частин мови і їхніх форм у процесі змінювання (наприклад, утворення прикметників *мілицейський* замість правильного *мілиційний* під впливом російського прикметника *милицейский*; *понятійний* замість правильного *поняттєвий* під впливом рос. *понятийный*) і з невлавним для офіційно-ділового стилю використанням граматичних форм частин мови за наявності у мові паралельних варіантів висловлювання, що спричиняє змістову неточність, порушує логіку викладеного матеріалу. Наприклад, поєднання обох форм ступенів порівняння прикметників (*більш точніше, найбільш видатніший*); ненормативне утворення форми вищого ступеня за допомогою займенника *самий* (*самий вигідний*); уживання форми давального відмінка однини іменників чоловічого роду із закінченнями *-у (-ю)*, якщо іменники – назви істот, осіб за фахом або за родом діяльності (*повідомити начальнику* замість *повідомити начальникові*); закінченнями *-у (-ю), -а (-я)* родового відмінка іменників (*листопаду* (місяця) замість *листопада*); форми місцевого відмінка прикметників твердої групи чоловічого роду із закінченням *-ім (високім)* тощо.

Семантична компетенція – це здатність комуніканта розуміти й контролювати організацію змісту. Вона є аспектом розвитку мовленнєвої комунікативної компетенції, оскільки питання змісту (особливо культурологічного) посідають чільне місце в комунікації. Відношення слова до його загального контексту, внутрішньолексичні зв'язки, значення граматичних елементів, категорій, структур та процесів, такі логічні зв'язки, як наслідковість, пресупозиція (спільний для учасників спілкування фонд знань), імплікативність (наявність прихованого змісту, виявляється в побутовому мовленні як натяк, в художньому тексті як підтекст, у діловому спілкуванні як саморепрезентація), мають велике значення в розумінні та створенні текстів.

Фонологічна та орфоепічна компетенції маніфестують знання мовцем одиниць фонетичного рівня сучасної літературної мови, його вміння ними користуватися. Ці види компетенції забезпечують відтворення звукового потоку і правильне-звукове оформлення мовлення. Найпоширеніші

помилки у мовленні пов'язані з недотриманням орфоепічних норм, яке виявляється у відступі від правил чергування голосних і приголосних (*шісти* замість *шести*, *вісьми* замість *восьми*); правил звукових змін при збігу кількох приголосних. Це призводить до помилкової вимови й порушення евфонічності української мови, до неприродного для неї нагромадження звукосполук (наприклад, побуквена вимова слова *інтелігентський*, у якому відбувається спрощення у групі приголосних *нтс*, і слово артикулюється як *інтелігентський*; *в разі необхідності, в зв'язку з відсутністю* замість *у разі необхідності, у зв'язку з відсутністю*), у глухій вимові приголосних наприкінці слова і складу (*мохти* замість *могти*, *нарот* замість правильного *народ*), нерозрізненні звуків [г] і [ґ] (*єрунт* замість *грунт*), у вимові [а] на місці ненаголошеного [о] (*директар* замість *директор*, *мажаритарна* замість *мажоритарна*), у вставці голосного [е] у словах іншомовного походження на *-метр, -ер*: *кілометер* замість *кілометр*), у порушенні акцентуаційних норм тощо.

Орфографічна компетенція полягає в оволодінні системою правил, що визначають правопис слів згідно з ustalеними нормами, та вмінні їх застосовувати. Вона є необхідною умовою грамотного письма. Орфографічні правила, як складова частина системи письмових норм літературної мови, повинні бути єдині для всіх мовців. Єдність і обов'язковість орфографії для всіх полегшує спілкування людей за допомогою літературної мови, робить спілкування ефективнішим, що, звісно, сприяє піднесенню мовної культури народу. Орфографія побудована на певних принципах, внутрішньо зумовлених фонетичною та граматичною будовою мови, й указує на шляхи формування та розвитку її правописної системи. Докладно питання орфографічної компетентності у зв'язку з порушенням відповідної норми висвітлені у підручниках з УМПС, тому не бачимо потреби зупинятися на ньому спеціально.

Пунктуаційна компетенція відображає логічне (із письмовим позиціонуванням теми і реми) членування мовного потоку інтонаційними засобами та забезпечує легше сприймання і розуміння писемного тексту. Визначення специфіки цієї компетенції вимагає з'ясування її динаміки на кожному етапі. Так само, як і з попередньою нормою, див. підручники.

Таким чином, формування професійної мовнокомунікативної компетенції, на що спрямований курс «Українська мова за професійним спрямуванням», передбачає:

– глибокі професійні знання і оволодіння поняттєво-категорійним апаратом певної

професійної галузі та відповідною системою термінів;

– досконале володіння сучасною літературною мовою;

– належне професійне використання мовних стилів і жанрів відповідно до місця, часу, обставин, статусно-рольових характеристик партнера (партнерів);

– знання формул мовного етикету і вміння використовувати їх у професійному спілкуванні;

– уміння працювати з різними типами текстів;

– орієнтування в потоці тематично й типологічно різної інформації на різних каналах її ретрансляції;

– вміння знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати та використовувати профільну інформацію;

– володіння інтерактивним спілкуванням, характерною ознакою якого є необхідність миттєвої відповідної реакції на повідомлення чи інформацію, відому з контексту попередніх повідомлень;

– володіння основами публічного мовлення;

– уміння швидко оцінювати комунікативну ситуацію і приймати рішення щодо планування комунікативних дій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Професійна мовнокомунікативна компетенція особистості є показником сформованості суми професійних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних антропоцентричних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, показників культури мовлення, необхідних для ефективної професійної діяльності. Сучасна система української освіти сприяє розвитку мовнокомунікативної компетенції. Важливу роль у ньому процесі відіграє дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням», призначення якої – дати в руки майбутнім фахівцям нефілологічних професій таку «візитну картку», як мовний імідж. Перспективу студіювання проблеми фахово зорієнтованого викладання мови ми бачимо у пошуку системи доказів того, що профільна мовнокомунікативна компетенція – своєрідний і надзвичайно важливий орієнтир, який спрямовує професійну діяльність вчителя на виконання головної мети мовної освіти – виховання мовної особистості, яка володіє системою знань, умінь і навичок, що забезпечить їй високий рівень спілкування у різних життєвих ситуаціях.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вовк О. І. Комунікативно-когнітивна компетентність студентів-філологів: нова освітня

парадигма [Текст] / О. І. Вовк. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2013. – 500 с.

2. Данилова Г. С. Управління процесом становлення професійної компетентності методиста [Текст] / Г. С. Данилова. – К. : УПКККО, 1995. – 80 с.

3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

4. Онопрієнко О. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті [Текст] / О. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 32–37.

5. Ситник О. П. Професійна компетентність вчителя [Текст] / О. П. Ситник // Управління школою. – 2006. – № 14. – С. 2–9.

6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти т. [Текст] / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 1. – 654 с.

7. Чемерис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції [Текст] / І. Чемерис // Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С. 84–88.

REFERENCES

1. Vovk, O. I. (2013). *Komunikatyvno-kohnityvna kompetentnist' studentiv-filolohiv: nova osvityna paradyhma*. [Communicative-cognitive competence of students-philologists: a new educational paradigm]. Cherkasy.

2. Danylova, H. S. (1995). *Upravlinnya protsesom stanovlennya profesijnoyi kompetentnosti metodysta*. [Management of the process of formation of professional competence of a methodologist]. Kyiv.

3. *Kompetentnisnyy pidkhd u suchasnyy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy*. [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. Kyiv.

4. Onopriyenko, O. (2007). *Kontseptual'ni zasady kompetentnisnoho pidkhdohu v suchasnyy osviti*. [Conceptual foundations of the competence approach in modern education]. Kyiv.

5. Sytnyk, O. P. (2006). *Profesijna kompetentnist' vchytelya*. [Professional competence of the teacher]. Kyiv.

6. Sukhomlyns'kiy, V. O. (1976). *Vybrani tvory: V 5-ty t.* [Selected Works: In 5 t.]. Kyiv.

7. Chemerys, I. (2006). *Novi vymohy do spetsialista: ponyattya kompetentnosti y kompetensiyi*. [New requirements for a specialist: the concept of competence and competence]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ГЛЯДІ Олександр Іванович – доктор філологічних наук, завідувач кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: психолінгвістичні аспекти методики викладання іноземних мов, проблеми формування навичок комунікативної стратегії.

ГРОМКО Тетяна Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми методики

викладання сучасної української мови у вищій школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ILIADI Alexandr Ivanovich – Doctor of Philological Sciences, head of the Department of Methodology of Preschool and Elementary School Education (Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian Pedagogical University).

Circle of scientific interests: psycholinguistic aspects of foreign languages teaching, problems of

communication strategy skills formation.

HROMKO Tetiana Vasylivna – Candidate of Philological Sciences, Assistant Professor of the Department of Ukrainian language (Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian Pedagogical University).

Circle of scientific interests: problems of teaching of modern Ukrainian Language in university.

Дата надходження рукопису 19. 09. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул

УДК 378:373.3/5.091.12:159.942]:821.161.2

КОЗИР Маргарита Валентинівна –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та історії педагогіки

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ORCID iD: 0000-0001-8402-2589

e-mail: m.kozyr@kubg.edu.ua

БРЕЧКО Анастасія Олексіївна –

студентка III курсу освітньої програми «Українська філологія»

Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

ORCID iD: 0000-0001-9644-4754

e-mail: brechkoa@gmail.com

**РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО)**

Постановка та обґрунтування поставленої проблеми. Стрімкий розвиток технологій значно вплинув на суспільство та зокрема на психологію кожного індивіда, який знаходиться у цьому суспільстві. Найбільшого впливу зазнала дитяча психіка. Технологічний прорив призвів до виникнення нового покоління – покоління міленіумів, або відоме ще як «покоління Z», яке детально описав Джон Полфрі та Урс Гасер у праці «Born Digital. Understanding the first generation of digital natives» [3].

Оскільки сучасні діти зростають у суспільстві глобалізації, постмодернізму та інформаційних війн, то їх мозок природньо захищається від великого об'єму інформації, в результаті чого виникають новоутворення й абсолютно змінюється спосіб мислення.

Особливостями цього покоління можна назвати такі, як:

1. Багатозадачність та вміння робити усе швидко, але одночасне невміння концентруватись на чомусь конкретному та заглибитись у щось.

2. Креативність і творчість у виконанні складних завдань.

3. «Кліпове мислення», наслідками якого є сприйняття людиною світу не цілісно, а як послідовність майже не пов'язаних між собою подій.

4. Ослаблення почуття співпереживання, відповідальності.

5. Піддатливість до маніпуляцій і впливу тощо.

Щоденні новини про вбивства, насилля, грабування та війни підвищують чутливість до переживань інших, проте ці переживання є лише короточасними, адже починають сприйматись, як повсякденна рутинна.

Більше того, сучасні діти заплутались у вираженні власних емоцій, адже відтепер можна просто надіслати «смайлики» замість живого сміху, сліз, тривоги чи страху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Американські дослідження засвідчують, що у сучасних дітей абсолютно нерозвинений емоційний інтелект. У 1990 році психологи Джон Маєр та Пітер Саловей уперше сформулювали поняття «емоційний інтелект», а їхнє дослідження продовжив Данієл Гоулман. Відповідно до цього, емоційний інтелект – це здатність усвідомлювати власні почуття і емоції та керувати ними. [1]

Оскільки діти покоління Z не вміють контролювати, виявляти та визначати власні емоції, то навіть була розроблена спеціально програма SEL («соціального й емоційного навчання»), яку пропонують дітям у десятках тисяч шкіл по всьому світу. Серед завдань навчального плану програми – навчити розпізнавати власні емоції, усвідомлювати, до яких дій вони спонукають, аналізувати невербальні знаки того, як хтось себе відчуває,